

שיחת התעוררות

מאת הגאון רבי יעקב שלמה מוזסון שליט"א לימי בין המצרים

ג'ליון מס. 3

בס"ד, בין המצרים תשע"ח

א

האבלות היא על החורבן שלו עצמו

החורבן, ומה יעשה מי שאינו מיצר?
ותירץ, שעבורו ההוראה שיהא מיצר
ודואג על כך שאינו מיצר ודואג. והלא
אמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א, ה.) כל
דור שלא נבנה בית המקדש בימיו
כאלו נחרב בימיו, אם כן בעל כרחך
שיש לכל אחד שייכות לחורבן בית
המקדש. אלא שהמשמעות של חורבן
בית המקדש נשכחה, ועל כן נסתלק
מאיתנו הרגש והחיבור לדבר זה.

הנה ימי בין המצרים הינם ימים
שנחשבים לרוב העולם כימים
אפלים ומדכאים, ומצפים שיסתיימו
ההגבלות השונות המובאים בשו"ע
המוטלים עליהם כמשא כבד. ובפרט
בהתקרב ימי תשעת הימים, שרבו
המחשבות בקרב בני אדם איך יוכלו
להסתדר ללא מרחץ והחלפת בגדים,
והרבה כוחות מושקעים לחפש קולות
והיתרים בכל הקשור להלכות אלו.

והענין הוא, שכל נשמה היא חלק
אלוק ממעל, וירדה ממקום
גבוה למלאת תפקידה בעוה"ז, וכל
אחד יודע מרת נפשו ממה שעבר ומה
שעובר עליו, אלא שעצת היצר הוא
להשכיח הכל. והחורבן שאנו
מתאבלים, אינו רק כפשוטו על חורבן
בית המקדש שהיה לפני כאלפיים
שנה, אלא הוא על ריחוקנו מהשי"ת,

אמנם כל זה הוא משום שחסר לנו
השייכות והחיבור לכל ענין
צער חורבן בית המקדש, והעורך תיקון
חצות בזמנינו נראה כמי שאינו מן
השורה, מלבד אם הוא מקובל גדול
המבין בסודות התורה. אבל מרגליה
בפומיה דאדמו"ר הלב שמחה זי"ע,
מאמר הח' הרי"ם זי"ע במש"כ
המחבר שיהא כל אחד מיצר ודואג על

להתנהג בכל ענין, ואיך לצאת מחושך ומאסר היצר האורב לאדם בכל יום ויום, והננו מלאים ספיקות בכל מה שנוגע לתכליתנו, והוא מחמת עוורון העיניים שבא מחשכת עוונותינו. שבזמן שבית המקדש היה קיים, נתכפרו העוונות על ידי הקרבת הקרבנות והתנקו כל נשמות ישראל, כמש"כ במדרש תהילים (פרק מח) על הפסוק 'פה נוף משוש כל הארץ', וכמו שהארץ בספר שערי עבודה לרבינו יונה (שיצא לאור מכת"י). וכל מי שנכנס לבית המקדש שבור ורצוף מחטאו, יצא מלא שמחה, משום שבביאתו לבית המקדש נודע לו האמת על מה נברא ומה עליו לתקן ואיך לתקן. אבל אחרי החורבן נתמעטו האורות, ונתקיים בנו מאמר הכתוב 'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות' (איכה ד) מרוב הנסיגות הרוחניים הקשים והמרים, מבלי לדעת איך יוצאים מכזה חושך ואפילה, וחסרה העצה הנכונה איך לרומם נשמותינו ולהחזירם לשורשם.

שהוא החורבן האמיתי המעכב את ביאת משיחנו ובנין בית המקדש. ומה רב חורבן זה, שמלבד שאינו יודע מה עליו לעשות בעולם ואיך יתקן מה שישיחת, גם נופל למיעוט אמונה שבכוחו לתקן כל מה שעיוות ושיחת. ונוסף על זה, שכבר נשחק ונשחת אצלו הרצון לתקן. והוא משום שכבר כירסם בו היאוש, אחרי רואותו שכל שאיפותיו הרוחניים מימי נעוריו לא התגשמו. וכן נגס בו מיעוט אמונה בהשגחת השי"ת אליו בכל רגע ורגע, ובחשיבות הגדולה שיש לו במצוות שעושה כל יום, ולכן מקיים המצוות רק כמצוות אנשים מלומדה. ובמיוחד כשבא להתפלל, אינו מאמין בחשיבות תפילותיו, ונדמה לו שח"ו הקב"ה אינו רוצה כלל התפילות מעני בדעת וחוטא כמותו. ומשום כך, מתפלל במהירות ואינו מתאמץ לכוון אפילו פירוש המילות, ורק מצפה לגמור חובתו.

והעולה על הכל, הוא החסרון בידיעה ברורה לדעת איך

ב

בחורבן בית המקדש נחשכו עינינו לראות האור כי טוב

במדרש רבה (פר' בא ועוד) 'חושך על פני תהום, זה יון שהחשיכה עיניהם של ישראל'. וביאור הענין, דבעצם העולם מלא אור, שמחה וחדוה, אלא שנעשה

אי' בסה"ק שבחורבן בית המקדש נחשכו המאורות, וכדאיתא בהרבה מדרשי חז"ל (מדרש רבה פר' בא ועוד) שנחשכו עיניהם של ישראל. ואי

כשהרב ביהמ"ק כבה האור במערב וכבה נר המערבי, ונשאר רק הכותל המערבי, ופירש בשפ"א (פסח תרמ"ז ד"ה כשושנה) הלשון 'כותל המערבי' מלשון 'מערב', שכעת לאחר החורבן הכל מעורב ומבולבל. ואי' בסה"ק ר'חל מ'בכה על ב'ניה ר"ת מערב. והוא, שהעניינים שראו את טוב העולם, נמשכים עכשיו לבכי, על העירוב והבלבול, ועל החושך מידיעה והארה נכונה שנגרמה עקב החורבן, [וכן בלשון אומות עולם קוראים לכותל המערבי 'כותל הבכיות', וכסומא בארובה אמרו דבר נכון], ורק על ידי הבכי והכיסופין, הרצון והשתוקקות, אפשר להשיג האור.

וכאמור לעיל, הבכי בימים אלו אינו דוקא על החורבן דאז, אלא אף על החורבן של עכשיו. וכתב בשפ"א (סוכות תרנ"ב ד"ה איתא) 'כי עתה על ידי הזכירה והעצבון מחורבן ביהמ"ק, יכולים לעורר מה שהיה אז על ידי השמחה'. דהיינו שכמו שבזמן הבית זכו לקבלת פני השכינה במצוות ראיית פנים בעזרה על ידי שמחה, כן בגלותינו על ידי ההשתוקקות והבכי על ריחוקינו, זוכה לאותו התקרבות ועוד יותר. וידועים דברי כ"ק האמרי אמת זי"ע בשם צדיקים, על דברי הגמ' (מגילה יז.) מילה בסלע, משתיקותא בתרין,

מסך מול העיניים שאינו נותן לנו לראות אור האמת. וכן בית המקדש היה מלא אור, וכדאיתא בגמ' ב"ב (ד.) הורדוס כיבה אורו של עולם בהריגת הצדיקים, אמרו לו חכמים שיעסוק בבנין המקדש שהוא אורו של עולם. ובחורבן בית המקדש כתוב בירמיה (לט) 'ואת עיני צדקיהו עיוור', וענין העיוורון של צדקיהו המלך מרמז על הנ"ל, דמלך לבו כל העם, ובחורבן בית המקדש נחשכו עינינו מלראות ולהבחין את האור הקיים בעולם. ובודאי מי שלא ראה מאורות בימינו הוא עיוור באמת, ועל כן רחמנות גדולה עלינו שאין לנו ראייה נכונה, לראות בטוב העולם, טוב הבריאה, וגם בטוב עצמינו.

חז"ל דימו את אור המנורה לשתי המאורות השמש והירח, וכהיום נגנז האור והוא טמון בתורה ובשבתות ומועדים, וכן בתפילות שנשפכים בלב שלם. ועל חורבן בית המקדש איתא 'ויצת אש בציון' (איכה), שכבה אור העולם, והאור של המקדש וכליו, נהפך לאש. ואי' בסה"ק 'לא ת'בערו א'ש ב'כל מ'ושבותיכם ב'יום ה'שבת, ר"ת להתאבל, דהיינו שנחשכו המאורות, והאור שהיה בביהמ"ק, נהפך לאש ששרף את בית מקדשינו עם כל הטוב אשר היה טמון בו, והוא אשר גרם לנו אבילות לכל הדורות.

ימצא את עצמו, ואת הדבר הקשור לתקון נשמתו באלו הימים.

והנה כתוב בספרן של צדיקים זי"ע, שהשמחה שמרגישים ביו"ט, הוא מהתאספות הנקודות של השמחה של מצוה שהיו לו במשך השנה. וכן הוא בימי בין המצרים, שההרגשה של הימים האלו, הוא מהתאספות האנחות שהיו במשך השנה על ריחוקו מהשי"ת. שהאנחות של אחד במשך השנה, היכן אני בעולם - וואס טי איך אויף דער וועלט, כולם מצטרפים ביחד, ומביאים את ההרגשה הנכונה לימים אלו. ואי' בסה"ק גלות מלשון התגלות, שדוקא על יד הגלות מתגלה אור גדול, שבתוך בלבול הדעת של הגלות, אנו זוכים לגלות האור הגדול והגנוז, אור דלעתיד לבא.

'משתיקותא' היינו שמשתוקק לדברי קדושה, שמה שמשיגים ב'מילה' דהיינו ההשפעות של פעם, זוכה בכפליים היום על ידי 'משתיקותא', על ידי ההשתוקקות מתוך הימצר. וממילא העורך תיקון חצות, אינו דוקא המקובל והצדיק הגדול שמרגיש באמת שכינתא בגלותא, אלא גם היהודי הפשוט השבור, שמרגיש בחורבן שלו שגרם לכל הצרות. ועל זה החורבן הפרטי שלו, בודאי יש לכל אחד מה לבכות, ועל ידי הבכי מעורר רחמים גדולים ויורד שפע קדושה. והבכיה על החורבן מנקה הנשמה והעניינים, ומחזיר לו כח הראות לראות הטוב, וכלשון הפסוק 'וראה בטוב ירושלים'. והמיצר ודואג על שאינו מיצר ודואג וכו"ל,

ג

זמן התקרבות בימים אלו דוקא

ואחד שיכניסה, והקב"ה כביכול מתענג מהמעשים שלנו אע"פ שהן נראין כמחוסרי איברים. גם ידוע המשל מהדגל מחנ"א (פ' בהר) על הפסוק 'גר אנוכי בארץ אל תסתר ממני מצוותיך', משל למי שהולך לצד אחר בעולם שכולם מדברים שפה אחרת ואינו מבינם, וק"ו שאין ביכולתו להתחבר אתם, ופתאום מוצא אחד שגם הוא הגיע לכאן ממקום מושבו ומדבר

מוכא בסה"ק, משל למלך הנמצא בדרך ויורדים גשמים, שכל מי שפותח למלך הדלת ומכניסו לביתו, שמח עמו המלך אע"פ שמשמשו בכלים פשוטים, ומאכילו במאכלים דלים וכחושים, וכעין המשל הידוע מהמגיד מקאזניץ זי"ע (עי' עבודת ישראל פר' מסעי, ועי' מדרש רבה פר' בהעלותך). וכן הוא ממש בימי בין המצרים, שיורדת השכינה ומבקשת מקום אצל כל אחד

ולא חשובים כלפי שאר השנה, אבל באמת גם הם ימים חשובים וקדושים. ואדרבה, אנו מאמינים במש"כ מצדיקים (מדרש פינחס) שימי המצרים יתהפכו לעתיד לבוא לימים טובים, שי"ז בתמוז יהיה יו"ט ראשון ות"ב ליו"ט אחרון, והימים שביניהם יהיו לחול המועד. עוד יש לרמז בקרא ד'מי בז ליום קטנות', שבא ללמד על כלל החיים, שגם בימים שקשים בפרנסה ובריאות וצער גידול בנים וכדומה, וכן כשישנם כשלונות ברוחניות המפילים דעתו, גם אלו הימים חשובים מאד בשמים ויש לחטוף הטוב שבכל יום, שאין יום שאין בו טוב כמש"כ בזוה"ק. וגם בימים הנראים כימי מצרים, שצרים מאד, אבל באמת 'בצר הרחבת לי', שגם בתוך המיצר יש הרחבה. וכל נקודה טובה של תורה ותפילה וחסד שחוטף, שווה כל הון.

ולכן יש לשמוח במיוחד בימים אלו בכל תפילה, על הזכות הגדולה שזוכה להתעטף בטלית ולהניח תפילין. שעל אף שנראה לנו כדבר פשוט, אבל באמת גדול ונשגב המאור שמאיר בו ובכל העולמות. וחכמה ועבודה גדולה הוא, לדעת לשמוח ביהדותו. [לאפוקי מהנהוג שכל מי שנלב"ע מחפשים לכתוב עבורו איזה תואר של כבוד כגון הרב, הדיין, מנהל רוחני וכדו'. והאמת שהתואר 'יהודי

כמוהו, שכמה שמח אתו ומתחבר עמו בקשר אמיץ וחזק, אע"פ שהוא שונה ממנו מאד באופיו ותכונת נפשו. וכן הוא בגירותינו בעוה"ז הגשמי והחשוך, שנשמתנו כגר בין שאר האזרחים, ואיננה מוצאת לעצמה מקום בעולם, שהשכינה אומרת כביכול גם אני מרגישה כגר בעוה"ז החשוך, שמעטים הם המה המחפשים ודורשים אותי, אם כן הבה ונתחבר יחדיו. הרי שדוקא בחושך ובמרחקים, מתעוררת ביותר הארת הנשמה, ויש חשיבות עצומה בשמים לכל מעשה מצוה בכל דרגה שהיא.

אולם אעפ"כ לא כל אחד זוכה להרגשה זו של התקרבות בימים אלו, ורבים אומרים, או עכ"פ חושבים בלב, שאין להם שום חיבור לכל הנ"ל.

לפיכך נראה, שבראשונה ההכרח להחליט שאינו בועט ח"ו בימים אלו, ולהאמין באמונה פשוטה בגדלותם. וכדכ' 'כי מי בז ליום קטנות' (זכריה ד י), ופירש"י דקאי על מקדש שני שהיה בבחינת קטנות כלפי בית ראשון, ובכו הזקנים שזכרו מקדש הראשון בתפארתו, והוקטן ביניהם מעלת בית שני. ויש לומר דימי הקטנות מרמז גם על אלו הימים של בין המצרים, שגם הם נראים כקטנים

ששמח ביהדותו ובמצוותיו, הנראה כדבר פשוט שלא ניתן ליכתוב, הוא

התואר הראוי ביותר, והוא באמת מדריגה גדולה ונשגבה].

ד

הרצון לקיים ההלכות כפשוטם

ונראה עוד, שיש לקבל בשמחה את ההלכות של בין המצרים, ששמירת ההלכה הוא הראש וראשון להתחברות לקב"ה, ובהלכות של ימי בין המצרים טמון ההתחברות האמיתית לחורבן בית המקדש, ויש להחליט בדעתנו שאנו רוצים לשומרן כדבעי, [מלבד הקולות המבוססות האמורים לכל אחד ואחד]. דכלל ההלכות לימים אלו הינם שווים לכל נפש, ומה שמקילין הפוסקים ברחיצה וכדו', הוא דוקא לאיסטנים. אלא שבדרך כלל, מי שלא מרגיש טעם בימי המצרים נעשה ממילא לאיסטנים, ושוב אנו צריכים להקל עבורו כמבואר בפוסקים. והלא במי שנפטר ל"ע אחד מהוריו, בדרך כלל אינו רוצה בשום קולא, משום שהדבר נוגע לכבוד אבותיו. וק"ו בנוגע לכבוד אבינו שבשמים - אבילות ישנה, המחליט בדעתו שברצונו לשמור ההלכות ואינו רוצה לשמוע שום קולות, ממילא אינו נעשה כאיסטנים, [חוץ ממקרים יוצאי

דופן שבאמת נכלל באיסטנים של חז"ל, ולב יודע מרת נפשו], ואדרבה שמח להצטער לכבוד שמים, ועי"ז מתחבר לימים אלו ומרגיש האור הגדול היורד דוקא בימים אלו, האור של התקרבות הניתן לשבורי לב כאמור לעיל. וכמו שנאמר מקדמונים ה'רופא ל'שבורי ל'ב ר"ת הלל, שעל ידי השברון לב, מרגיש אח"כ את יד הרופא הגדול, ומגיע לבחינת ה'לל ושירה.

[ומה] שאומרים בשם קצת צדיקים קודמים זי"ע, שהעיקר לראות להיות שמח בימים אלו, בודאי לא היתה כוונתם לעקור מה שכתוב בחז"ל ושו"ע כפסק הלכה שממעטין בשמחה. אלא שבזמנם היה באמת שברון לב גדול בבוא אלו הימים, ורבים נפלו לעצבות וייאוש ומרה שחורה שהוא המכה הגדולה שלא כתובה בתורה ר"ל. לכן אמרו שהעיקר להיות בשמחה, שגם בימים אלו זה

א. וכן כתב בשו"ת ראנ"ח, שהחומרות הנהוגים כל י"ב חודש באבילות אביו ואמו שאינם נוהגים בשאר קרובים, הוא משום לתא דכיבוד אב ואם שמכבדם לאחר מותם.

יזכה לשמחת עולם על ראשם, כמו שמבטיחים חז"ל בסוף מס' תענית (ל): שכל המתאבל על ירושלים זוכה לראות בשמחתה, אבל ח"ו לא התכוונו לבטל חובותינו להתאבל בימים אלו, כי הוא חובה ותיקון גדול לנשמותינו].

העיקר. אמנם השמחה האמורה הוא בפנימיות הנשמה, להרגיש שעדיין לא אפסה תקוה ואין לנו להתייאש, אבל אי אפשר להגיע לשמחה פנימית זו, אלא על ידי קיום ההלכות בשו"ע, שאז יאיר בו אור השמחה הנכונה הפנימית, המיוחדת לאלו הימים, וגם

ה

האבלות על מיתת הצדיקים הוא על סילוק דעתם המופלאות

הראשון של אדום וממשלתו במדינת פולין, וליטא פולין' בגימטריא צפון, המרמז לפסוק בירמיה (א יד) 'מצפון תפתח הרעה', עיי"ש גילויים נוראים במהות קליפת פולין והקשור לגזירת ת"ח ת"ט, ומאורעות אלו כבר מרמזים בזה"ק. ובזמן ההוא תיקן בעל התוספות יום טוב מי שבירך מיוחד למי שלא מדבר באמצע התפלה, שהשיג ברוח קדשו שזהו סבת הגזירות.

ובשאר סה"ק אי' שסיבת הגזירות היתה על העדר כבוד הצדיקים דאז, ואף קבעו קינה מיוחדת על הקדוש רבי יחיאל מיכל מנעמרוב הי"ד שנהרג על קידוש ה', ומודפס בסידור השל"ה. וכן באיכה נקבע פרק מיוחד על הריגת יאשיהו המלך,

הנה לאחר החורבן הנורא של השואה לא נכתבה שום קינה, [ומה שנכתב, לא התקבל ברוב תפוצות ישראל], ולעומת זאת, לאחר גזירות ת"ח ות"ט, קבעו תענית בכ' בסיון וגם ידעו לכתוב קינות, [וחלק חשוב של הקינות כבר נכתבו בתקופת גזירת מסע הצלב בזמן בעלי התוס', שגם אז אירעו צרות גדולות ביום כ' סיון].

והטעם, שבזמנם ידעו הגדולים זי"ע לבאר על מה אירע רע לארץ, וכמובא בסה"ק קב הישר (פרק קב) מאמר עמוק על מאורעות ת"ח ות"ט, וכתב שם ש'אלוף צפון' הוא קליפה הראשונה של שבעים אומות, אלוף צפון בן אליפז בן עשו, השואב מקליפת אדום הוא עשו הרשע, יכרסמנה חזיר מיער, והוא היה המלך

ב. ומובא בהקדמת ספר שביר לוחות שלא השאיר צאצאים, ולעומת זאת יש היום הרבה שמתייחסים אחריו. וידוע התירוצ' בחוקרי הדורות, שמרוב הריסות קהילות ישראל ופזורת הניצולים מגיא ההריגה בכל אירופה,

אבל לאחר השואה הנוראה שנעקדו בה על קידוש ה' מסלתה ושמנה של כלל ישראל, צדיקים וחסידים, ישרים ותמימים, קהילות הקודש שנכחדו בגזירות אכזריות שלא היו מימות עולם, ונשארו אחד מעיר ושנים ממשפחה ועוד פחות מזה, לא נכתבה שום קינה, משום שנסתר מאתנו שורש הצרה ומה עלינו לתקן, ואין אתנו יודע עד מה.

[וידר] העולם שמתחברים לצרות שהיו מקרוב, ולכן דבר מצוי הוא בתשעה באב שקוראים בספרים על השואה האיומה שהיה לפני שבעים שנה, שלזה מרגישים יותר קירוב הדעת מאשר לחורבן בית המקדש שהיה לפני כאלפיים שנה. אבל יש להקפיד לקרוא רק בספרים שכתוב בהם גדלותם של ישראל הקדושים באותם השנים, והכתובים בדגש על חיזוק האמונה בימים האפלים, ומסירות נפשם למצוות בתנאים נוראים שאין לשער ולתאר¹].

ששקולה שריפת צדיקים יותר משריפת בית אלוקינו. ואי' במדרש איכה (א לז) שמיתת הצדיקים הוא מכה שלא כתובה בתורה, שכוונת הפסוק 'גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה יעלם ה' עליך וכו' זהו מיתת הצדיקים. ואיתא בסה"ק שלשון הפסוק 'יעלם' הוא גם מלשון 'העלמה', שעל ידי סילקן של צדיקים נעלם מאתנו 'איזה דרך ישכון אור', ואנו חסרים דעה בחשכות גלות הנפש. וכדכ' בישעי' (כט יד) 'ולכן יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר', ואי' בסה"ק שמש"כ 'הפלא ופלא' נאמר על אותם דעות מופלאות של החכמים, וכמש"כ שם (ישעיה כה) 'אודך שמך כי עשית פלא עצות מרחוק', שבאמת כל התורה הם תרי"ג עיטין, תרי"ג עצות להתדבק בהקב"ה שזהו תכליתנו, אך דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר, ואנו צריכים ל'פלא עצות מרחוק', בבחי' 'ממרחק תביא לחמה', להושיענו מסבך גלות נפשינו.

לא ידעו שנשארו צאצאים להקדוש רבי יחיאל מנעמרוב הי"ד. גם כמעט כל דברי תורתו נעלמו, מלבד פסק הלכה אחד שהובא בשמו בספר אליה רבה (ס' שיב) וחידושיו על התורה.

ג. שיש ספרים של חוקרי השואה שדבריהם לא מביאים שום תועלת והתחזקות, וכידוע שיש שרק נפלו לעצבות ומרה שחורה ויאוש, עם קושיות באמונה ר"ל איך אירע גזירה נוראה כזו, ומהאי טעמא היו צדיקים זי"ע שעברו בשואה שבעה מדורי גיהנום ומיעטו לדבר ממה שעברו.

ו

הזמן להעלות כח התורה והתפילה שנפלו

הוא מקום עבודת הקרבנות שהוא כח התפילה, ובעת ההיא לא היה הפרש בין תורה לתפלה, ושניהם היו תואמים כחדא. וכמבואר בסה"ק פנימיות העניינים, שהתורה הוא תפארת, והתפלה הוא מלכות המושפעת מן התפארת, וגדלה קומת המלכות כקומת התפארת, דהיינו שעלתה קומת המלכות שהוא התפלה על ידי עבודת הקרבנות, והיו התורה והתפילה תואמים שניהם יחדיו. ואח"כ בזמן החורבן השליך משמים ארץ תפארת ישראל, והמלכות דקדושה מושפלת.

והנה התפלה במקום הקרבנות עומדת, ועל התפילה אמרו חז"ל שהוא דבר שעומד ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בו, בבחינת מלכות המושפלת. ויש לפרש הלשון 'מזלזלים', עפ"י דברי כ"ק מרן האמרי אמת זי"ע בתחילת נשיאותו, במה שאמרו חז"ל 'כל המבזה את המועדות אין לו חלק לעולם הבא', שמבזה היינו שאומר 'מה יושיענו זה', כמש"כ בפסוק (שמואל א, י כז) 'ויבזהו לאמר מה יושיענו זה'. וכן יש לומר בענין התפילה שמה שהעידו חז"ל שבני אדם מזלזלים בה, היינו שנקבעה

כתוב בסה"ק שבימים אלו מתאבלים גם על חורבן התורה, וכן איתא מהאר"ז"ל שנפלה התורה לקליפות, שאף התורה שלומדים נופלת לקליפות ר"ל, ודבריו צריכים ביאור מה הן הקליפות שנעשו מהתורה ר"ל. גם כתוב בסדר תיקון חצות, 'ספדי תורה כי חללה תפארתך נפלה נזרך מיום שחרב ביתך, על זאת אשא קינה' וכו', וכן אמרים בקינות של ת"ב וסליחות בה"ב 'תורה תורה חיגרי שק' וכו', ורבי עקיבא הכה עצמו בקיר עד שזב דמו, על העלמת אור התורה. ונשאלת השאלה, הרי בזמנינו רבו ישיבות ותלמודי תורה, ואיזה חסרון התורה יש בדורינו, והלא אנו אומרים בסליחה בתפלת נעילה 'כי אין לנו שיור רק התורה הזאת', והבטחה יש לנו מרשב"י שח"ו לא תשתכח התורה מישראל.

אך התירוץ שיש הבדל בין תורה לתורה. שבזמן שבית המקדש היה קיים, ישבו הסנהדרין בלשכת הגזית שהיה מחצה בחול מחצה בקודש, לקיים צווי התורה שתשיבו דינים אצל המזבח, והיתה התורה בדרגא גבוהה. והנה מקום המקדש

שלומד לבחינת תפילה ולא רק להשאירו כלימוד גרידא. וזהו מה שאמר האריז"ל שלאחר החורבן התורה נפלה לקליפות, דהיינו שאין התורה מגיעה לתכליתה להתעלות השכינה, הנעשית שעל ידי העלאת התורה לבחי' תפלה.

ובאמת ענין זה של העלאת התורה לבחי' תפילה הוא דבר גבוה ונשגב, אבל פשטות הדברים הוא כדברי הבעש"ט זי"ע שהמרחק מהמוח עד הלב הוא כמרחק מן השמים לארץ. והיינו שעל אף שאנו לומדים ויודעים הרבה בתורה ומצוות, עדיין אין הדברים מורגשים ונטועים עמוק בלב, ואמרו חז"ל איזה עבודה שהוא בלב זהו תפילה, שעל ידי עבודת התפילה מתחברת תורתנו עם לבבו, והתורה מאירה לו הדרך והעצה הנכונה.

אם כן בימי בין המצרים, שזה הזמן שבו נפלה התורה לקליפות, מסוגלים הימים להקים המלכות המושפלת, שזוהיא התפילה שהעולם נוטה לזלזל בה, ולאוקמה שוב במקומה, על ידי רצון עמוק והתאמצות

המחשבה של 'מה יושיענו זה', שהוא הנקרא זלזול ובזיון, ואינו מאמין בכח התפילה שגם הוא היהודי הקטן והפשוט, פועל נשגבות בכל תפילה ותפילה. ולא עוד, אלא שאפילו בכל תנועה קלה של כל אחד ואחד, זעים ונדים כל העולמות. ומה שמקובל לאמר כן רק על הצדיקים, היינו משום שהם זוכים לראות דבר זה, ואנו היהודים הפשוטים, אכן איננו רואים כל זה בעינינו, אבל אנו מאמינים שכן הוא האמת וכמפורש בסה"ק, והרי אמונה גדולה מראה, [וכמו שאמר הרבי מקאצק זי"ע לחסיד אחד שחזר מרבו ואמר לו שרבו רואה האושפיזין בסוכה כל יום, ואמר הרבי מקאצק זי"ע, אני איני רואה, אבל אני מאמין שהם נמצאים, ואמונה גדול מראה.

ונפילת המלכות שהוא נפילת ערך התפלה, גורמת שגם התורה מושפלת ונמסרת ח"ו לקליפות, שהתורה ותפלה קשורים ביחד כנ"ל, ולכן בנפילת התפילה נפלה גם התורה. והמכוון בזה, שתכלית התורה להביא לידי תשובה ומעשים טובים שהם בחי' תפילה, דהיינו להעלות כל התורה

ד. ומשום זה יש שטבעו במשך כל זמן התפילה להביט כפעם בפעם על מחוגי השעון בבית הכנסת, ומהרהר בלבו האם מתפללים לפי הקצב המתאים לו, וכל תוספת מועטת ביותר נראית בעיניו כשעה שלימה. והוא פלא שמיד לאחר התפילה מתארך אצלו הזמן, ואינו שם לב לרבע שעה שעובר כהרף עין בשיחה של מה בכך. וכבר דנו הפוסקים אם ראוי לשים שעון בבית הכנסת, והתירו רק משום שבזה ידעו את סוף זמן ק"ש ותפילה.

לשפוך לבו ומנסה ואינו מצליח, וריבוי בלבולים עדיין נופלים עליו, זה גופא שיש לו רצון, מעורר רצון מכתר עתיק דעתיק, רחמנות גמורים ופשוטים שאין בהם תערובת דין כלל משורש העליון ביותר. ועל זה נאמר 'כי לא בזה ולא שקץ ענות עני, ובשוועו אליו שמע', שאע"פ שתפילתו נראית ללא טעם וריח, עכ"ז הקב"ה אינו מבזה תפלתו. ואפילו שנראה כשקוץ, שאינו מצליח כלל להתעורר כדבעי, אבל על ידי המאמץ והצער לשפוך לבו, אדרבה מעורר רחמים גדולים והקב"ה שומע אנקתו, ובשוועו אליו שמע. ואי' במדרש תהילים (פרק כב) על פסוק הנ"ל, דדרך השופט כשנכנס לדין, עשיר ועני שומע תחילה דברי העשיר, אבל אצל הקב"ה כשבאים תפילת עשיר ועני, מקדים הקב"ה לתפלת העני. ובודאי כוונת המדרש לעני בדעת, דהיינו עני במצוות ובמעשים טובים, ועכ"ז כשמתפלל בשברון לב, הקב"ה מקדים לשמוע תפלתו, שחביבה היא מאד אצל הקב"ה. ובזוה"ק (ח"ג קצה.) מפליג מאד במעלת תפלת העני למעלה משאר כל התפילות, דאין חביב אצל קודשא בריך הוא כתפילת מסכינא.

להתפלל בכל לבו, ולא רק כמצוות אנשים מלומדה. ועל ידי חיזוק באמונה שתפילותיו יקרות מאוד, ותפילה ואמונה קשורים זה בזה, [כמש"כ ויהי ידיו אמונה, ובתרגום 'ידוהי פרישן בצלו'].

ואיתא מצדיקים הקודמים זי"ע (אמרי פנחס), שבתשעה באב בעת ישיבה על הקרקע הוא עת רצון גדול לפעול מה שצריך. ובודאי כלול בזה גם הטבה בבני חיי ומזוני, אבל באלו הימים מן הראוי שתבקע הצעקה, השוועה, והאנחה האמיתית, מהחסר הרוחני. צעקה של 'היכן אני בעולם', ולעורר רחמנות על עצמו איך שפחה תירש גבירתה, איך נשמה גבוה כזו שניתנה בי, נפלה להיכן שנפלה. שהרי כל אחד לפי רבוי נפילתו, על כרחך שנשמתו גבוה, כמפורש בחז"ל 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול' ומתגרה בת"ח יותר מכולם כמבואר בהרבה מאמרי חז"ל, ואם כן נשמה גבוה כזו, רחמנות עליה שנפלה לאן שנפלה.

ולעורר הרחמנות, הוא בעיקר על ידי תפילה, כדאי' שתפילה נקראת 'רחמי'. ואי' בסה"ק שהרוצה

ז

ההארה בעת היסורין

מילה, רואה התינוק רק חיזו דעלמא דאתי].

והנה פעמים שאח"כ כשפותח עיניו, חוזרים היסורין בכפליים ו"ל, אבל בודאי נשאר אצלו איזה הארה מעלמא דאתי, שאותו הרגשת האור נערב שראה בעת סגירת העיניים שבאמת הכל לטובה, ושכל יסורי העוה"ז בגוף ונפש הם רק כדי להתקרב להשי"ת, מביאים כח חיזוק גם לאחר כך כשחוזר לקדמותו. והוא הרוגע ושלוה, ההשקט ובטח של יראי ה', ולא ההשקט ובטח של עוה"ז. אשרי המרגיש בנועם זה, בעת צרותיו וירידותיו, ואז באמת מקויים בו הכתוב 'בצר הרחבת לי', שזוכה לראות שגם בכל צרה וצוקה יש הרחבה והארה רוחנית.

איתא בסה"ק שכל היסורין בגלות בכלל ובפרט, הם רק כדי לזכך הנשמה ולהחזיר האדם לתכליתו, ולא ח"ו כדי לנקום בו על מה שחטא, שהקב"ה הוא כולו רחמים, וגם עומק הדין הוא רחמים גמורים^ה. והנה דרך העולם שבשעת היסורין הרגילות לסגור העיניים, ומובא בספרים שבא לרמז שבעת הייסורים רוצה לברוח מצרתו ויסוריו וסוגר עיניו מהאי עלמא, ואינו רוצה להביט על העולם הזה המלא יסורין, אלא לראות ולהתקשר בעלמא דאתי, בעולם שכולו טוב, ועל כן בזמן ההוא מאיר בו רחמים גדולים ופשוטים. [ולכן אי' בסה"ק שבברית מילה בשעת בכיית התינוק וסגירת עיניו, הוא עת רצון גדול לפעול ישועות. שאז בשעת הייסורין של המצוה הגדולה והקדושה של ברית

ה. ושמעתי שבעת אפיית מצות מצוה היה האמרי אמת זי"ע אומר בכל עת ל'חותך' 'שנייד דין', שמשמעותו בלה"ק 'לחתוך דק', וחסידיים פירשו כוונתו שרימז שיש לחתוך הדין ולהמתיקו. [וכדאי' בכתבי האריז"ל (בכוונות לר"ה, ומובא בשפ"א לר"ה) שכשנחלק תיבת 'גבורה' שהוא בגימטריא 216 לג' חלקים, יצא מספר 72 שהוא בגימטריא חסד, והיינו שמהגבורה שנחתכה דק, נעשו ג' חסדים, והוא לברר שגם בשורש הגבורות יש רחמים גמורים ופשוטים שאין בהם תערוכות דין כלל].

ו. וכתב בהגהות ר"א מגריידין בגמ' שבת (קל), שבשעת בכי התינוק יאמר הפסוק 'חנני ה' כי אומלל אני, וז"ל 'יוכון כל אדם על צרותיו בעת בכי הנימול מיסורי המילה, שקול זה עולה בלי מונע מכל קליפה, שיכלל גם תפילתו, ועל זה נאמר 'כי שמע ה' קול בכיי' כלומר בכי הילד הנימול, 'שמע ה' תחנני ה' תפילתי יקח', והוא עצה נפלאה עכ"ל.

רזה מיקל מעליו, ונותן לו כח לעבור מה שצריך לעבור בהאי עלמא.

ובימים אלו מסוגלים ביותר להרגיש נועם ה' ואהבתו עוד יותר משאר הזמנים, וכדאי בתניא שבעת הגבורות ודינין ר"ל, יש הארה גדולה מאד, עוד יותר מההארות הבאים בזמנים כסדרן. וזה כוונת הפסוק 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו', שגם בעת תגבורת הדינין המשולין ל'צאת השמש בגבורתו', שמרגיש חום וקושי גדול ונורא, ממש כגיהנום בעוה"ז. אבל לצדיקים, היינו לאלו המתחזקים באמונה, דוקא שמש זו מביאה מרפא בכנפיה. וכדאי בחז"ל ובסה"ק שלעתיד לבא הגיהנום והגן עדן סמוכים מאד, ואותו שמש ששורפת הרשעים, תהיה שמש צדקה ומרפה בכנפיה לצדיקים.

ואי' בסה"ק שהוא סוד סגירת העיניים בעת קריאת שמע, שהוא הסגולה הנפלאה לא רק בזמן קריאת שמע, אלא במשך כל היום בבא עת קושי, שיש לסגור העיניים ולראות חיזו דעלמא דאתי. ובזה מבואר מש"כ בתרגום יונתן (סוף פרשת בלק) 'ואינון בכיין וקריין שמע', שהיתה אז עת צרה גדולה והיו בחסרון עצה מה לעשות עם זמרי, וקריאת שמע הוא העצה לנטולי עצה. והרי כל גלותינו הוא בעיקר שאנו נטולי דעת היאך לצאת מן המיצר וכנ"ל, והמתחבר לקריאת שמע וסוגר עיניים מהאי עלמא, הוא סוד היחוד. וכשמכוון היטב וצועק בלב, הצילני מהגיהנום של עוה"ז ונסינותיו בגוף ונפש, ומוכן אף להיפרד עכשיו מעלמא דשיקרא. זוכה לראות בעת סגירת עיניו, מחיזו דעלמא דאתי, ודב

ח

קדושת ארץ ישראל

חשיבותה ומעלתה של ארץ ישראל, דבתחילת התורה כתב רש"י שכל ההשתלשלות שמבראשית והלאה נכתבה כדי להראות לגויים שארץ ישראל שלנו ואין אנו ליסטים שכבשנו הארץ, ואח"כ ההמשך מענין הבטחת הקב"ה לתת לאבות את ארץ ישראל. וכן אחרי קבלת התורה, מדובר שוב

בימים אלו מתגלים הכיסופין של בני ישראל לארץ ישראל, וכמש"כ בספר הלבוש שכל פרשיות התורה הנקראים בבין המצרים, פינחס מטות מסעי ודברים, מדברים מעניין ארץ ישראל ומחלוקת הארץ וגבולותיה. ובאמת מתחילת התורה, מפרשת בראשית עד סוף התורה כולה, ניכרת

והובא בספרי רבי צדוק הכהן זי"ע בכמה דוכתי.

והנה כלל ישראל מעלתם גודל משאר האומות, אע"פ שכלפי חוץ הם נראין שווים. וכדאמרו צדיקים זי"ע שהצדיקים נראין כשאר אנשים אבל הם שונים לחלוטין, אע"פ שכלפי חוץ נראין שווים, וכן"ל שכל אחד מישראל יש בו בחינת צדיק כדכתיב 'ועמך כולם צדיקים'. וכן הוא ממש בענין ארץ ישראל כלפי שאר הארצות, שאף שנראה דומה באותו סוג אדמה וכו', אבל באמת שונה הוא לחלוטין, שארץ ישראל היא בבחינת צדיק הנראה דומה אבל הוא דבר אחר לגמרי. וכידוע המעשה מהבת עין זי"ע שאמרו לו שבארץ ישראל יש יהלומים ברחובות, ובא לעיה"ק צפת ולא ראה היהלומים, עד שהסתגר בביתו בעבודתו זמן מרובה, ולאחר מכן יצא ועשה סעודה גדולה, באומרו שעכשיו זכה באמת לראות את היהלומים ברחובות ארץ ישראל.

כתיב בתורה בפר' קורח 'טובה הארץ מאד מאד', ופירש הר"ר ברוך זי"ע שאמנם כן הוא, אבל אם רוצים להרגיש טובתה, יקיים 'מאד מאד' הוי שפל רוח, שהמקיים 'מאד מאד' הוי שפל רוח, ירגיש הטעם של 'טובה הארץ מאד מאד'. וידועים דברי הב"ח

מההכנה לבוא לארץ ישראל עד שהתעכב הדבר ונתעכבו במדבר מ' שנה, והסיום בתחינות מרע"ה ליכנס לארץ ישראל שבזה מסתיימת התורה. מכלל זה נראה דארץ ישראל הוא גבוה מעל גבוה.

והנה בכל הדורות היתה השאיפה לבוא לאר"י ולחונן עפרה, וכדאי' בגמ' (כתובות קיב.) שרב אבא הוה מנשק כפי דעכו, וב"ה זכינו שכהיום גרים רבבות מבני ישראל בארץ ישראל, ויש לשאול האם בזה מסתיימת ההשתוקקות. והנראה, שאמנם נמצאים אנו בארץ ישראל, אבל אין אנו יודעים ומעריכים דיו את יקרות מתנה טובה זו שאנו דרים בה, ומרוב ההרגל נשכח יקרות הענין, ובנוסף למה שרואים בעינינו ההסתר באה"ק בכמה בחינות שאי אפשר לפורטם כי רבים הם. ומכח זה נהיה הסתר וקושי לראות את קדושת ארץ ישראל, ולהאמין שבאמת בכל רגע שנושמים אוירא דארץ ישראל, נעשים דברים ותיקונים גדולים. וכמו שאמרו הצדיקים הקודמים זי"ע, שמצוות ארץ ישראל דומה למצוות סוכה שנכנסים בה עם כל הגוף, 'מיט דער שטייוועל' [עם המגפיים] כלשון הרבי מקאצק זי"ע, וכן מצאנו בגמ' ערכין (לב.) שמצוות סוכה מישך שייכי למצוות כיבוש ארץ ישראל, עיי"ש במהרש"א,

ויש להתפלל באלו הימים בפה מלא, שנזכה להרגיש מקצת מן המקצת מקדושתה, ולדעת לאיזה מעלה זכינו. ולהתפלל שנזכה לראות את ארץ ישראל בשלימותה, בבוא כל ישראל לתוכה בביאת המשיח, וארץ ישראל תתחלק לשבטים כדבעי וכל אחד ישב על נחלתו, שרק אז חלה קדושת הארץ בשלימותה, [שהרבה מצוות תלויים רק בכך שיהיו רוב ישראל עליה, וכל אחד יושב בחלק שבטו ונחלתו. וגם לדעת הרבה ראשונים אין קדושת אר"י בזמן הזה מדאורייתא לענין תרומות ומעשרות, שביעית, וחלה ועוד], ועתה הוא הזמן הראוי להתחבר לפנימיותה דארץ ישראל ולקדושתה.

והכלל, שהרצון והכיסופין להתחבר לקדושת אלו הימים ולעבודתם המיוחדת, חשוב מאד מאד בשמים, הגם שידוע מערך נפשו, שעדיין רחוק הוא מאד מלהרגיש חסרון חורבן בית מקדשינו וגלות השכינה. ויזכה לראות עם כל ישראל בנחמתו ובגאולתן של ישראל, ושמחת עולם על ראשם.

בהל' ברכת הפירות (סי' רח), שיש קדושת ארץ ישראל העליונה החופפת על הארץ התחתונה, ובימים אלו מתרבים הכיסופין של בני ישראל לזכות לארץ ישראל העליונה.

ויש להתבונן יותר בעומק איך זכינו לדבר שלא זכו לו כל הדורות שלפנינו, שכל חייהם כספו לבוא לכל הפחות פעם אחת לארץ הקודש, ואנו זכינו לדור בה בתמידות. ודי לנו להתבונן במה שכתב הרמ"א (או"ח סי' קכח סעיף מד) שאין נושאים כפיים כל יום בחו"ל שטרודים בהרהורים על מחייתם, אלא ביום טוב שאז שרוים בשמחה, וטוב לב הוא יבורך, וגם אז נושאים כפיים רק במוסף, שיוצאים אז מבית הכנסת וישמחו בשמחת יום טוב נושאים כפיים. מכלל דבריו מבואר, שבארץ ישראל על אף הקושי של הפרנסה ששייכת גם שם, עכ"ז קיימת בארץ ישראל שמחה תמידית וטוב לב הוא יבורך. וכדכתב השפת אמת בתהלים (פרק ב) שעבדו את ה' ביראה הוא בחו"ל, ועבדו את ה' בשמחה הוא בארץ ישראל.

יוצא לאור על ידי מכון 'ואשיבה דברי'

7617487@gmail.com